

Nr 169.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypmpning; given Stockholms slott den 23 februari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypmpning.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen
den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypmpning.

Härigenom förordnas, att 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppypmpning skola, 5 § 2 och 3 mom. sådana de lyda enligt lag den 6 juni 1930 (nr 181), erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

5 §.

2 mom. Från skyddskoppypmpning — — av tjänsteläkare.

Föreligger enligt ymparens mening på grund av sjukdom eller sjukdoms-anlag hos någon i den ympningspliktiges omgivning anledning antaga, att hälsofara för den ympningspliktige eller annan skulle uppstå genom ympningen, må ock undantagande från ympning medgivas.

Undantagande medgives — — — enligt 2 §.

3. mom. Säger sig — — — nämnda paragraf.

Den, som av nu nämnd anledning vill hava barn undantaget från ympning, göre skriftligen ansökning därom hos medicinalstyrelsen. Innan ansökningen göres, åligger det sökanden att personligen inställa sig i Stockholm inför överståthållarämbetet, i annan stad inför magistraten och på landet hos landsfiskalen i orten samt förebbringa utredning angående skälen för sina betänkligheter mot ympningen. Protokoll skall föras över vad vid sökandens inställelse förekommit, och har sökanden att vid sin ansökning foga utdrag av detta protokoll.

Finner medicinalstyrelsen — — — Kungl. Maj:ts prövning.

26 §.

Böter och viten, som enligt denna lag åläggas, tillfalla kommunens kassa. Saknas tillgång till gäldande av böter eller av viten, som åläggas enligt 19 §, skola de förvandlas enligt allmän strafflag. Viten, som åläggas enligt 21 §, må i händelse av bristande tillgång till deras gäldande ej förvandlas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1934.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 23 februari 1934.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Möller anmäler fråga om vidtagande av vissa *jämkningslagen* i lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppympning samt anför:

Tidigare i dag har jag anmält riksdagens skrivelse den 30 maj 1930, nr 317, däri riksdagen bland annat hemställt, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning, huruvida och i vilken mån utan äventyrande av folkhälsan undantag från ympning enligt 2 § och 3 § a) och b) i lagen om skyddskoppympning skulle kunna medgivas i större utsträckning än för närvarande vore fallet samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Jag meddelade därvid, att särskilt tillkallade sakkunniga — numera häradshövdingen Sture Petersson, ordförande, numera professorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet A. Lichtenstein och ledamoten av riksdagens andra kammare redaktören Anders Olsson — den 8 november 1932 avlämnat betänkande angående skyddskoppympningen (statens offentliga utredningar 1932: 37) samt att yttranden inhämtats däröver av vissa myndigheter och korporationer. Vidare tillkännagav jag, att frågan, huruvida den obligatoriska barnvaccinationen borde bibehållas eller eventuellt ersättas med andra åtgärder, syntes påkalla en mera ingående undersökning och att med hänsyn därtill någon ändring av principiell innebörd i nuvarande lagregler icke borde företagas. Jag uttalade mig emellertid för vidtagande av vissa detaljändringar utan inverkan på lagstiftningens principer. På min hemställan beslöt Kungl. Maj:t bemyndiga chefen för socialdepartementet att tillkalla sakkunniga att inom departementet biträda med behandling av frågan om den nuvarande obligatoriska barnvaccinationens bibehållande.

Jag anhåller nu få upptaga till behandling de särskilda punkter, beträffande vilka enligt min mening ändring i lagen om skyddskoppympning bör företagas.

5 § 2 mom.

Enligt 5 § 2 mom. första stycket i lagen skall från skyddskoppympning undantagas den, som vederbörande ympare finner till följd av sjukdom, sjuk-

domsanlag eller allmän svaghet kunna komma att erhålla men av ympningen eller beträffande vilken i sådant hänseende företes intyg av tjänsteläkare. I andra stycket stadgas, att om enligt ymparens mening på grund av sjukdomsfall i den ympningspliktiges omgivning anledning finnes att antaga, att hälsofara för annan skulle uppstå genom ympningen, undantagande från ympning må medgivas.

De sakkunniga framhålla angående bestämmelserna i andra stycket bland annat, att bestämmelserna torde kunna och böra utvidgas i vissa avseenden. Uttrycket sjukdomsfall syntes sålunda vara något för inskränkt och böra ersättas med de i första stycket använda orden sjukdom eller sjukdomsanlag. Vidare förefölle undantagande från ympning böra ske även i det fall att av anledning som här vore ifråga kunde antagas, att hälsofara skulle uppstå för den ympningspliktige själv. Härpå hade för övrigt medicinalstyrelsen i cirkulärskrivelse den 24 november 1916 redan fäst läkarnas uppmärksamhet.

Medicinalstyrelsen framhåller, att styrelsen principiellt ställer sig på den ståndpunkten, att undantagande från ympning på grund av medicinska skäl bör medgivas i alla fall, där hälsofara rimligen kan antagas uppstå genom ympningen, samt förklarar sig icke hava något att erinra mot de föreslagna ändringarna.

Departements-
chefen.

Det föreslagna utbytet av ordet »sjukdomsfall» mot »sjukdom eller sjukdomsanlag» synes innebära allenast ett stadfästande av den praxis, som ymparna i anslutning till direktiv av medicinalstyrelsen tillämpa. Med hänsyn härtill och då denna ändring liksom den ändring, som i övrigt föreslagits, torde vara ägnad att skapa ytterligare garantier mot uppkomsten av vaccinationsskador, tillstyrker jag de sakkunnigas förevarande förslag.

5 § 3 mom.

Enligt 5 § 3 mom. kan undantag från ympning enligt 2 § — den obligatoriska barnympningen — medgivas, därest den, som är ansvarig för barnets befordran till ympning, hyser farhåga för att ympningen skall för barnet medföra ohälsa, som ej är blott tillfällig, samt det med hänsyn till av sökanden förebragta omständigheter måste antagas, att farhågan har sin grund i personlig erfarenhet om något fall av dylik ohälsa, som han haft skälig anledning anse hava inträffat i samband med ympning av barn. Skriftlig ansökning om undantagande skall göras senast under det kalenderår, då barnet fyller nio år.

Beträffande detta stadgande hava de sakkunniga föreslagit ändring av principiell innebörd, till vilket förslag jag — på sätt inledningsvis framhållits — icke är beredd att taga ställning.

Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande föreslagit, att bestämmelsen om den ålder, vid vilken ansökan om undantagande senast skall göras, måtte borttagas, samt anför såsom motivering härför:

Vid styrelsens prövning av ansökningar om befrielse jämlikt 5 § 3 mom. hade det vid upprepade tillfällen förekommit, att på grund av stadgandet om viss åldersgräns befrielse endast kunnat medgivas inom en och samma familj för barn under den stadgade åldersgränsen, under det att ansökning i fråga om

överåriga syskon icke kunnat bifallas. Då befrielsegrunden — på personlig erfarenhet grundad farhåga för ympningens följder — vore densamma, syntes det icke berättigat att uppställa en viss bestämd förfallotid för ansökningens ingivande, så mycket mindre som olägenheter och icke önskvärda följder av vaccinationen vore mera framträdande hos äldre barn. För de fall, där åldersgränsen överskridits på den grund, att uppskov med vaccinationen medgivits av medicinska skäl, vore bestämmelsen uppenbarligen orättvis.

På de skäl medicinalstyrelsen anfört tillstyrker jag den av styrelsen före- Departements-
chefen.
slagna ändringen.

26 §.

I 21 och 22 §§ meddelas vissa föreskrifter i syfte att framtvinga ympningsplikts fullgörande. I 21 § stadgas befogenhet för hälsovårdsmyndigheten att medelst föreläggande av viten, som tillhoppa ej må överstiga tjugu kronor, tillhålla den, som är skyldig att enligt 2 § befordra barn till ympning, att fullgöra denna sin skyldighet. Tredskas han ändock, må myndigheten anmäla förhållandet hos länsstyrelsen, som äger att vid förhöjda viten giva enahanda föreläggande. 22 § innehåller bestämmelser om bötesstraff dels för den, som underlåter att fullgöra ympningsplikt, vilken påbudits vid inträffad eller hotande smittkopps-epidemi, eller att till undergående av sålunda ålagd ympning befordra annan, för vars befordrande till ympning han ansvarar, dels ock för stamanställda samt vissa värnpliktiga och utläningar, som underlåta fullgöra sin ympningsplikt. Vidare stadgas i lagrummet bötesstraff för ledamot av styrelse för skola eller läro- eller uppfostringsanstalt eller, där sådan styrelse ej finnes, för vederbörande föreståndare, om i skolan eller anstalten intages lärjunge, vilken på grund av underlåten ympningsplikt icke må där mottagas, samt för den som anställer eller mottager person, som på grund av bristfälligt ympningsskydd icke må vinna tillträde till vissa yrken och anstalter för yrkesutbildning. I 26 § föreskrives, att om tillgång till böternas eller vitenas fulla gäldande saknas, desamma skola förvandlas enligt allmän strafflag.

De sakkunniga hava i denna del anfört:

Det syntes kunna starkt ifrågasättas, huruvida insättandet i fängelse vore en lämplig reaktion från samhällets sida gentemot dem, som icke ville underkasta sig eller sina barn ympning. I flertalet fall, där böter eller viten ålades i anledning av försummelse i fråga om ympningsskyldighetens fullgörande, hade denna försummelse sitt upphov i en övertygelse om ympningens hälsofarlighet. Denna övertygelse vore kanske mestadels grundad å missförstånd och bristande kännedom om sakernas rätta sammanhang. Men det syntes icke desto mindre osympatiskt att låta vederbörande träda inom fängelsets murar för sin berörda övertygelses skull. Samhällets krav på att lagens bestämmelser skulle efterlevas syntes ej heller behöva hävdas intill en sådan ytterlighet. De sakkunniga föresloge därför, att böter eller viten, som ådömdes för underlåtenhet att fullgöra ympningsskyldighet, ej finge i händelse av bristande tillgång förvandlas till fängelse.

Länsstyrelserna i Uppsala, Kristianstads, Älvsborgs, Västernorrlands och Norrbottens län, åtskilliga förste provinsialläkare samt medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund hava antingen tillstyrkt förslaget eller icke haft något att erinra mot detsamma.

I *övriga yttranden*, där den ifrågasatta ändringen blivit föremål för uttalande, har förslaget avstyrkts eller starka betänkligheter mot detsamma genomförande kommit till uttryck.

Överståthållarämbetet har sålunda ifrågasatt, huruvida ej effektiviteten av lagens bestämmelser i alltför stor utsträckning skulle äventyras genom ett förbud mot bötesförvandling. Så mycket mindre vore ett frångående av en eljest så gott som undantagslöst tillämpad regel tillräckligt motiverad som redan vid avfattandet av lagens föreskrift om ympningsplikt all behörig hänsyn måste anses hava tagits till den på olika håll rådande uppfattningen om ympningens hälsofarlighet.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har funnit förslaget stridande mot principen om likhet inför lagen, emedan mindre bemedlade personer skulle helt undgå straff för förseelser, som begångna av andra skulle bestraffas.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har påpekat att med samma fog som förbud mot bötesförvandling nu föresloges det kunde ifrågasättas, att i andra fall befrielse från förvandlingsstraff stadgades. *Länsstyrelserna i Blekinge, Malmöhus och Västmanlands län* hava anslutit sig till samma tankegång, därvid sistnämnda länsstyrelse betonat, att, innan en dylik ny princip infördes, frågan dessförinnan måste vara fullständigt utredd.

Förste provinsialläkaren i Stockholms län har erinrat om att genom den föreslagna ändringen just de obemedlade kunde undgå ympningstvänet och erfarenheten visade, att kopporna ofta skördade sina flesta offer bland dessa befolkningslager.

Medicinalstyrelsen har uttalat sig på enahanda sätt som länsstyrelsen i Södermanlands län.

Styrelsen för svenska provinsialläkarföreningen och *styrelsen för svenska stadsläkarföreningen* hava givit uttryck åt starka farhågor för att i realiteten den föreslagna ändringen skulle medföra, att straffet för en ej ringa del lagöverträdare skulle bortfalla samt vitesföreläggandena bliva verkningslösa. *Svenska läkarsällskapet* har påpekat betydelsen av att korrektiv skapades mot underlåtenhet att befordra barn till ympning.

Vissa föreningar och *enskilda* hava uttryckt sin tillfredsställelse över den föreslagna ändringen.

Departements-
chefen.

Det kan icke förnekas, att den föreslagna ändringen såsom i flera av de avstyrkande yttrandena framhållits är ägnad att minska effektiviteten av de tvångs- och straffbestämmelser, som avse att trygga ympningspliktens fullgörande, och därigenom i någon mån försvaga ympningsskyddet hos den mindre bemedlade befolkningen. Å andra sidan är det på sätt de sakkunniga framhålla föga tilltalande att inskrida med frihetsstraff mot en person, endast därför att han i enlighet med sin övertygelse om ympningens hälsofarlighet underlåter att fullgöra sina skyldigheter med avseende å ympningen. En lämpligare utväg från samhällets sida att motverka vaccinationsvägran och de olägenheter, som följa därmed, är otvivelaktigt ökad upplysningsverksamhet i vaccinationsfrågan. Vad angår den i vissa yttranden framställda invänd-

ningen, att den föreslagna ändringen innebure en nyhet och att den skulle strida mot principen om likhet inför lagen, må framhållas, att förbud mot bötesförvandling redan finnes stadgat i gällande lagstiftning, exempelvis i 11 § av lagen den 27 juni 1927 angående uppsikt å vissa jordbruk.

I enlighet med vad jag sålunda anfört tillstyrker jag införande av ett sådant förbud som det av de sakkunniga föreslagna. Emellertid anser jag en viktig begränsning böra göras i förslaget. Skälen för ett förbud torde särskilt göra sig gällande, då fråga är om föräldrar, som vägra att låta vaccinera sina barn. Däremot framträda de med mindre styrka beträffande vuxna, som själva underlåta fullgöra vaccinationsplikten. Härtill kommer, att vaccinationsplikten för vuxna är påkallad av ett samhällets särskilda intresse. Nämnda plikt avser nämligen i huvudsak stamanställda och värnpliktiga samt de personer, som angivas i ett påbud om vaccination, vilket utfärdas vid inträffad eller hotande smittkoppepidemi. Förbud mot förvandling av böter, som i dessa fall åläggas, synes följaktligen ej böra stadgas. Avser ett påbud om vaccination vid en epidemi jämväl barn, lär i detta fall samhällets intresse av skydd mot smittorisen kräva, att böter som åläggas dem, vilka underlåta befordra barn till ympning, skola kunna förvandlas. Likaledes torde förvandling böra kunna äga rum av de böter, som äro stadgade i 22 § för ledamöter av skolstyrelse och dylika funktionärer, vilka i utövningen av sin tjänst göra sig skyldiga till de i paragrafen närmare angivna förseelserna. Samma är förhållandet med viten, som länsstyrelserna med stöd av 19 § förelägga för att förmå hälsovårdsmyndigheterna att fullgöra vad dem åligger med hänsyn till skyddskoppympningen. På grund av det sålunda anförda har jag ansett förbudet mot förvandling böra begränsas till viten, som åläggas enligt 21 §.

Departementschefen uppläser härefter ett i enlighet med hans anförande upprättat förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppympning av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar samt hemställer, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Bertil Wirseen.